

Archeologienota

Oudsbergen (Meeuwen – Ellikom), Weg naar Ellikom 138<>146

Verslag van de resultaten van het bureauonderzoek
PROGRAMMA VAN MAATREGELEN
Projectcode: 2019E193

Historisch en Archeologisch Advies, Studies en Toegepast onderzoek

Rik van de Konijnenburg, Grauwe Torenwal 6/00/1, B-3960 Bree (BE)
Mob. 0496 209 018 - e-mail: rik@konijnenburg.com

Verwijzing: VAN DE KONIJNENBURG, R.,(2019), Oudsbergen (Meeuwen – Ellikom), Weg naar Ellikom 138<>146, verslag van de resultaten van het archeologisch bureauonderzoek, Haast-rapport 2019-32, D/2019/12654/32

Foto's: HAAST – Rik vd Konijnenburg (tenzij anders vermeld)

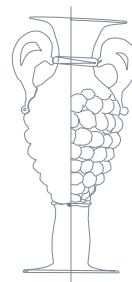
Tekeningen: HAAST (tenzij anders vermeld)

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze ook, zonder voorafgaandelijke schriftelijke toestemming van de uitgever.

Wettelijk depot: D/2019/12654/32

Copyright reserved. No part of this publication may be reproduced in any form, by print, photoprint, microfilm or any other means without the permission from the publisher.

Coverfoto: : Luchtfoto, opname 2018 © geopunt.be

Inhoud:

- 1: Administratieve gegevens
- 2: Aanleiding van het vooronderzoek
- 3: Besluit van het bureauonderzoek
- 4: Advies en te nemen maatregelen
- 5: Lijst met afbeeldingen

PROGRAMMA VAN MAATREGELEN

1: Administratieve gegevens

Projectcode	2019E193
Actoren	Rik van de Konijnenburg OE/ERK/Archeoloog/2015/00041
Locatie: Provincie	Limburg
Gemeente	Oudsbergen
Deelgemeente	Meeuwen - Ellikom
Site	Weg naar Ellikom 138<>146
Kadastrale gegevens	Oudsbergen, afd. 3 (Ellikom), sectie B, percelen 169c5, 169e6 (partim), 169f6 (partim)
Oppervlakte onderzoeksgebied	3033 m ²
Kadastraal percelenplan	Zie fig. 2
Topografische kaart	Zie fig. 3
Begindatum onderzoek	30/06/2019
Einddatum onderzoek	30/06/2019
Relevante termen thesauri OE	bureauonderzoek

Bounding Box:

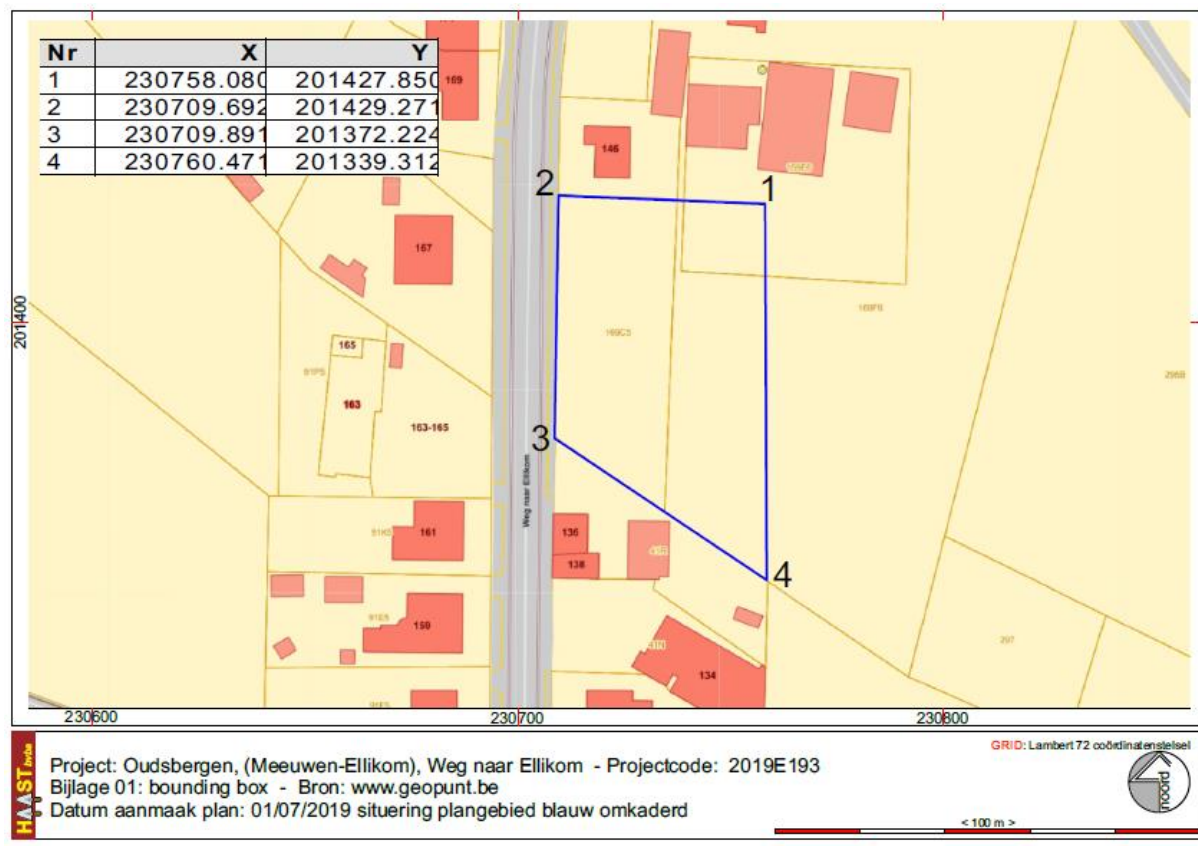

Fig. 1: Bounding Box

Kadastrale gegevens: Het terrein is kadastraal geregistreerd als Oudsbergen, afd. 3 (Ellikom), sectie B, percelen 169c5, 169e6 (partim), 169f6 (partim). De totale oppervlakte van het projectgebied bedraagt 3033 m².

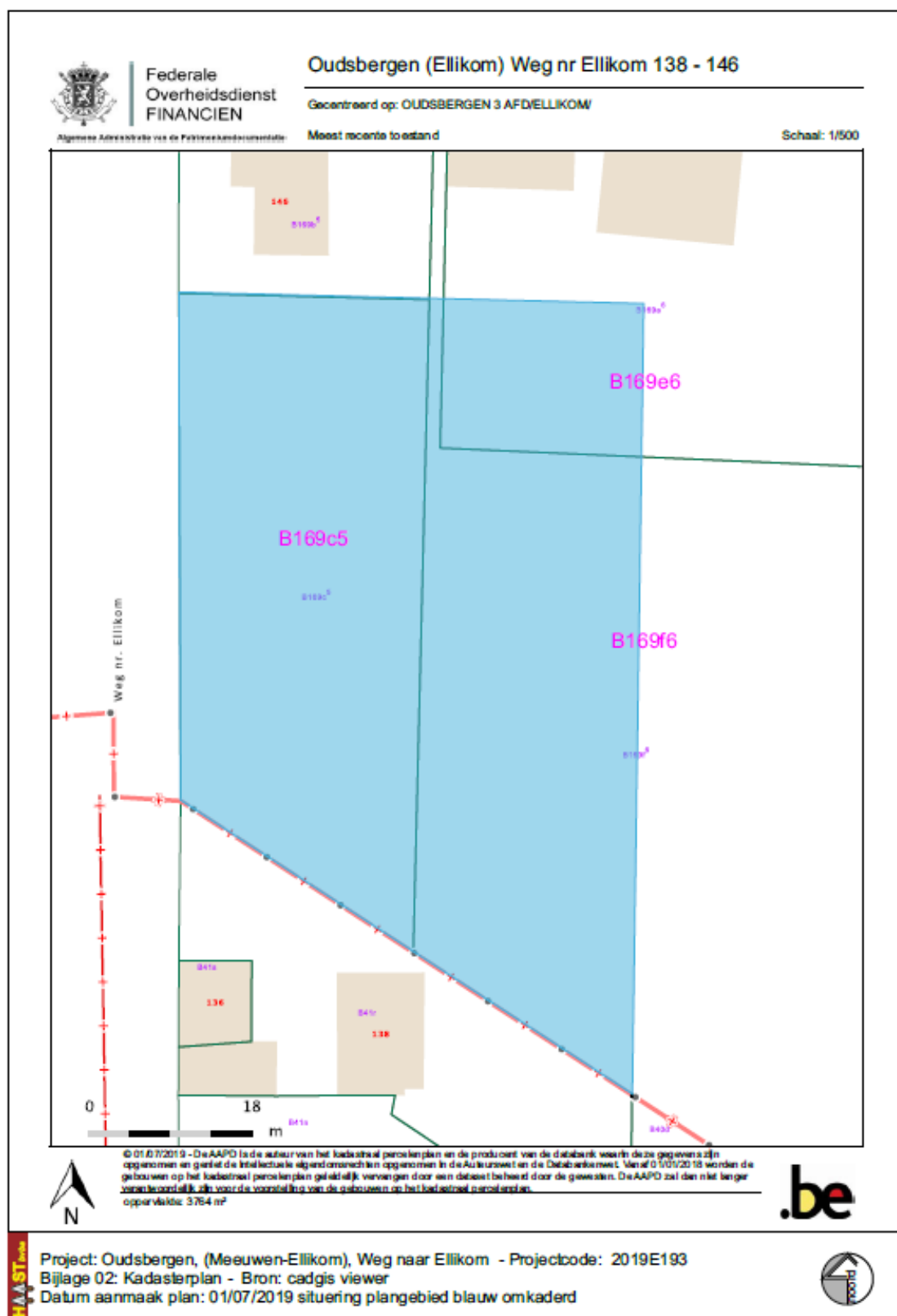

Fig. 2: Kadastraal uittreksel dd. 01/07/2019 © cadgis viewer

2: Aanleiding van het vooronderzoek

De eigenaars wensen een deel van hun eigendom te verkavelen. De te verkavelen zone grenst aan de Weg naar Ellikom in Oudsbergen, tussen de huisnummers 138 en 146 en heeft een oppervlakte van 3033 m² (optelsom van de oppervlaktes van de te realiseren bouwkvavels). De grond wordt verkaveld in 4 bouwloten waarvan 2 voor vrijstaande woningen, loten 3 en 4, en twee loten voor halfopenbebouwing, loten 1 en 2. Er zijn geen werken nodig voor wegenis aangezien de bouwloten aan de westzijde grenzen aan een uitgeruste weg (Weg naar Ellikom).

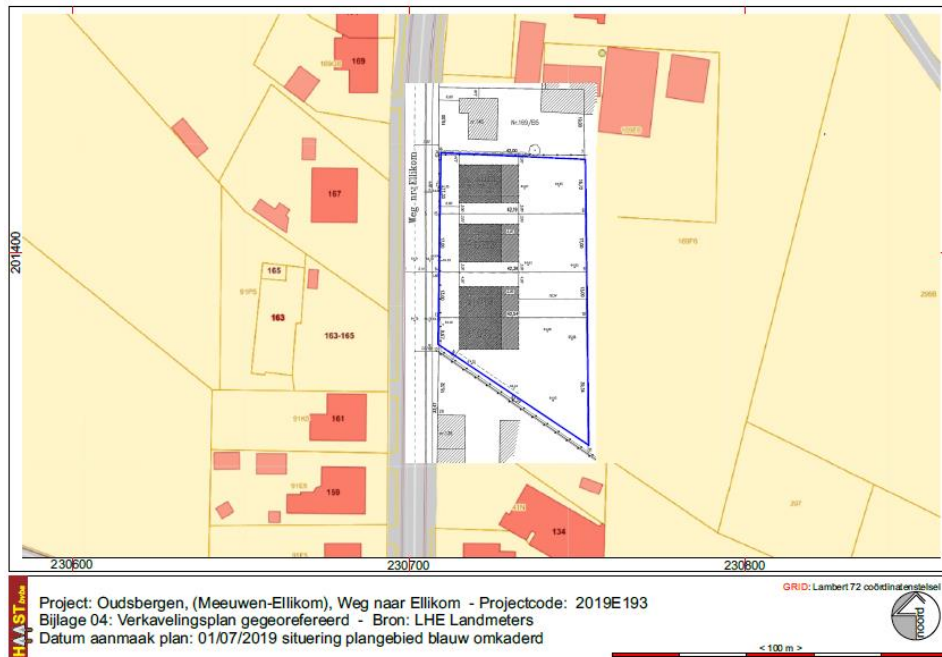

Fig. 3: gegeoreferend verkavelingsplan © LHE landmeters

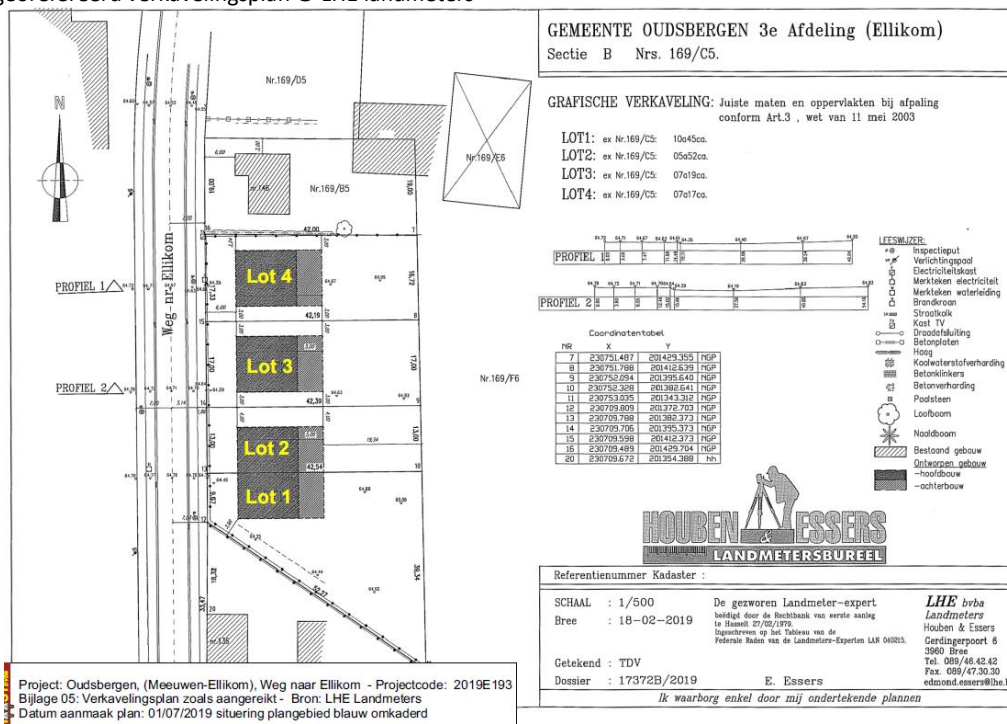

Fig. 4: verkavelingsplan zoals aangereikt © LHE landmeters

3: Besluit van het bureauonderzoek

Het projectgebied blijkt tot en met de eerste helft van de 20ste eeuw een open, braakliggend stuk grond geweest te zijn dat deel uitmaakte van de heide / woeste gronden (Manselarenheide (Topografische kaart 2009) of Gemeentelijke Heide (*bruyère Communal*) Vandermaelenkaart). Pas in de loop van de 20ste eeuw wordt de grond in gebruik genomen voor landbouwdoeleinden, maar het gebruik blijft beperkt tot hooiland en soms weide.

Wat betreft de pre- en protohistorische en vroege historische perioden, prehistorie tot en met de late Middeleeuwen, zijn er in de geschreven bronnen geen aanwijzingen voor aanwezigheid van archeologische erfgoedwaarden binnen het projectgebied. We moeten ons derhalve baseren op de landschappelijke en topografische ligging ervan.

Wat betreft prehistorie en protohistorie ligt het terrein topografisch vrij gunstig op een van oost naar west licht dalend, relatief droog terrein, maar ook ongunstig want op redelijk verre afstand van (stromend) water; de Abeek stroomt op 900 m afstand ten westen van het projectgebied en de bron van de verder noordwaarts stromende Vlasroterbeek ligt op meer dan 300 meter ten noorden van het projectgebied. De verwachting naar steentijdvondsten kan derhalve als laag tot onbestaande ingeschat worden gelet op de grote afstand tot waterbronnen.

Naar protohistorische en vroeg-historische perioden, metaaltijden tot en met de late Middeleeuwen, is de verwachting ook matig in te schatten omwille van de landschappelijke ligging van het projectgebied. De dichtsbijzijnde bron voor water is de Vlasroterbeek, gelegen op ca. 300 m ten noorden van het terrein. Bovendien ligt het terrein niet vlak, maar eerder licht hellend naar het oosten en zou men eerder sporen van bewoning verwachten op de iets oostelijker gelegen vlakke hoogte of in het dal aan de rand van de beken. De mogelijkheid bestaat natuurlijk altijd dat er sporen van off-site fenomenen worden aangetroffen of een geïsoleerde afvalkuil zoals bijvoorbeeld in Overpelt – Bleekveldstraat¹ en Meeuwen – Hoogstraat/Kruisstraat². Sporen uit deze perioden zijn niet volledig uit te sluiten ook omwille van de relatieve nabijheid van sporen van een Celtic Field en begrafenisstructuren uit de Late Bronstijd / Vroege IJzertijd.

Naar sporen uit de Nieuwe Tijd en Nieuwste Tijd, 16de – 19de eeuw is de verwachting dan weer zeer laag aangezien de historische kaarten geen enkele indicatie opleverden van enige vorm van bebouwing op het terrein. Pas vanaf de 20ste eeuw wordt het terrein onttrokken aan de heide en gebruikt voor landbouwdoeleinden.

Het landschap evolueerde pas in de 20ste eeuw van een schraal zanderig heidelandschap naar akkergebied ongeveer centraal tussen de dorpskernen van Meeuwen en Ellikom. Momenteel ligt het gebied in de periferie van een uitdeinende vorm van lintbebouwing met voornamelijk vrijstaande woningen met relatief grote tuinen.

De evolutie van het gebruik van het terrein is vrij eenvoudig. Er zijn pas echt aanwijzingen voor gebruik van de grond vanaf (het midden van) de 20ste eeuw wanneer het perceel in gebruik genomen wordt voor landbouwdoeleinden als hooiland en weide.

Mocht er nog bodemarchief aanwezig zijn dan zullen de bouwwerken, bouwen van woningen, definitief vernietigend zijn voor eventuele archeologische sporen/relicten, met name en vooral op het kadastrale perceel 169c5.

¹ VAN DE KONIJNENBURG, R. en DONDEYNE, S., (2012) Archeologische opgraving site: Overpelt - Ringlaan / Veldstraat / Bleekveldstraat: eindverslag, HAAST-rapport 2012-08, Bree

² VAN DE KONIJNENBURG, R. en JANSSEN, J., 2017, Meeuwen-Gruitrode, Hoogstraat/Kruisstraat), Archeologienota na proefsleuvenonderzoek, HAAST-rapport 2017-34, Bree, D/2017/12654/34 (<https://id.erfgoed.net/archeologie/notas/3824>)

Oudsbergen (Meeuwen – Ellikom), Weg naar Ellikom 138<>146 – projectcode 2018E193 – programma van maatregelen.

Verstoorde zones:

Er zijn niet direct aanwijzingen voor ernstige verstoringen binnen het projectgebied. De aanleg van een mestkuil of voederkuil in de noordoostelijke hoek van het terrein is de enige verstoring die binnen het projectgebied kan aangeduid worden.

Fig. 5: Verstoorde zones binnen het projectgebied.

4: Advies en te nemen maatregelen

Ondanks voorgaande waaruit blijkt dat de archeologische verwachting om verschillende redenen matig moet ingeschat worden, zal via het programma van maatregelen toch aanbevolen worden om een proefsleuvenonderzoek uit te voeren om zo het terrein archeologisch te kunnen evalueren en waarderen. Mogelijk worden er sporen aangetroffen van bewoning of van off site fenomenen uit de protohistorie of vroeg-historische perioden. Ondanks de afstand tot water ligt het terrein op de rand van een relatief droge zandrug, mogelijk geografisch niet zo gunstig als vestigingsplaats voor (semi-)nomadische familiegroepen, wel gunstig om de grond te gebruiken als landbouwgrond. De aanwezigheid van Celtic Fields en grafstructuren in de omgeving bewijst dat in de Late Bronstijd / Vroege IJzertijd mensen in de streek actief waren. Bovendien, toevalsvondsten zijn nooit uit te sluiten.

RANDVOORWAARDEN: Het terrein is momenteel nog in gebruik als hooiland. Toestemming van de gebruiker dient bekomen te worden om het terrein te betreden. Bovendien wensen de eigenaars eventuele bezwaarschriften af te wachten als gevolg van het verplichte openbaar onderzoek gekoppeld aan de aanvraag omgevingsvergunning alvorens verder te investeren in het project.

Onderzoeksstrategie, -methode, vervolgtraject.

Verkenkend archeologisch proefsleuvenonderzoek.

Doel van het vooronderzoek

Het doel van een proefsleuvenonderzoek is het evalueren van de archeologische waarde op een deel van of het gehele terrein, afhankelijk van de resultaten van het landschappelijk bodemonderzoek, door een beperkt maar statistisch representatief deel van dat terrein op te graven. Dit gebeurt door middel van een minimum aan destructie van het archeologisch erfgoed.

Onderzoeksmethode

Het proefsleuvenonderzoek met ingreep in de bodem dient uit te worden gevoerd als een standaard proefsleuvenonderzoek met ononderbroken 2 m brede parallelle proefsleuven oost – west georiënteerd meegaand met de lichte daling van het terrein en ongeveer haaks op de stroomrichting van de Abeek. 2 m brede proefsleuven geven het beste resultaat om de verstoringen vast te stellen, af te bakenen en te determineren.

Door ze in te planten op een onderlinge afstand van maximaal 15 m wordt meteen gebiedsdekkend gewerkt en kan gemakkelijk 10% van het terrein onderzocht worden zoals bepaald in de Code van goede Praktijk.

Aanvullend, om minimaal 12,50% van het terrein te onderzoeken, worden kijkvensters of volgvensters aangelegd indien sporen aangetroffen worden. De kijk- en/of volgvensters worden aangelegd om een beter inzicht te krijgen in de onderlinge samenhang van sporen, indien er aangetroffen worden, om een duidelijke afbakening te kunnen maken voor een eventueel vervolgonderzoek indien toch waardevolle sporen zouden aangetroffen worden of om de schijnbare afwezigheid van sporen te verifiëren.

De zijden van de kijkvensters meten maximaal de afstand tussen twee sleuven. Met de kijkvensters of dwarssleuven kan een dekkingspercentage van 12,5% bereikt worden, wat wenselijk is voor degelijke uitspraken over het geheel van het terrein. Indien hiervan wordt afgeweken, wordt dit eveneens beargumenteerd.

Tijdens het proefsleuvenonderzoek dient de nodige aandacht te gaan naar de bodemopbouw in het plangebied. Tevens dienen het aangelegde vlak alsook de storthopen met een metaaldetector op signalen gecontroleerd te worden.

De volgende onderzoeksvragen moeten met dit onderzoek minimaal beantwoord worden:

- Zijn er sporen aanwezig? Zo ja, geef een beknopte omschrijving.
- Zijn de sporen natuurlijk of antropogeen?
- Wat is de relatie tussen de bodem en de archeologische sporen?
- Hoe is de bewaringstoestand van de sporen ?
- Maken de sporen deel uit van een of meerdere structuren?
- Behoren de sporen tot een of meerdere periodes?
- Kan op basis van het sporenbestand in de proefsleuven een uitspraak worden gedaan over de aard en omvang van occupatie?
- Zijn er indicaties (greppels, grachten, lineaire paalzettingen, ...) die kunnen wijzen op een inrichting van een erf/nederzetting?
- Zijn er indicaties voor de aanwezigheid van funeraire contexten ? Zo ja;
 - o Hoeveel niveaus zijn er te onderscheiden?
 - o Wat is de omvang?
 - o Komen er oversnijdingen voor?
- Wat is het, geschatte, aantal individuen?
- Kunnen de sporen gelinkt worden aan andere/nabijgelegen archeologisch vindplaatsen?

- Kunnen archeologische vindplaatsen in tijd, ruimte en functie afgebakend worden (incl. de argumentatie)?
- Wat is de vastgestelde en verwachte bewaringstoestand van elke archeologische vindplaats?
- Wat is de waarde van elke vastgestelde archeologische vindplaats?
- Wat is de potentiële impact van de geplande ruimtelijke ontwikkeling op de waardevolle archeologische vindplaatsen?
- Voor waardevolle archeologische vindplaatsen die bedreigd worden door de geplande ruimtelijke ontwikkeling en die niet in situ bewaard kunnen blijven:
 - Wat is de ruimtelijke afbakening (in drie dimensies) van de zones voor vervolgonderzoek?
 - Welke aspecten verdienen bijzondere aandacht, zowel vanuit methodologie als aanpak voor het vervolgonderzoek?
 - Welke vraagstellingen zijn voor vervolgonderzoek relevant?
- Zijn er voor de beantwoording van deze vraagstellingen natuurwetenschappelijke onderzoeken nodig? Zo ja, welke type staalnames zijn hiervoor noodzakelijk en in welke hoeveelheid?

Het onderzoeksdoel is bereikt wanneer op basis van het vooronderzoek met ingreep in de bodem een voldoende gefundeerde uitspraak kan worden gedaan over de aard, omvang en behoudenswaardigheid van de archeologische waarden in het plangebied en wanneer een eenduidig advies kan worden gegeven voor vrijgave van het terrein, een opgraving of behoud in situ. Om te bepalen of het onderzoeksdoel is bereikt, gebruikt de erkende archeoloog de volgende criteria:

Oppervlaktecriterium

Aangezien het principe van het voorgestelde proefsleuvenonderzoek gebaseerd is op een statistische manier van werken is het van belang dat een voldoende ruime dekking wordt verkregen. Bovendien is het van belang dat de spreiding van de sleuven over het hele terrein gewaarborgd wordt zodat uitspraken kunnen worden gedaan over het hele terrein.

Inhoudelijke evaluatie

De erkende archeoloog moet eventueel aanwezige archeologische waarden voldoende onderzoeken zodat uitspraken kunnen worden gedaan over onder meer datering, interpretatie en onderlinge samenhang van sporen.

Ruimtelijke evaluatie

De erkende archeoloog moet eventueel aanwezige archeologische waarden zodanig onderzoeken dat hij een uitspraak kan doen over de ruimtelijke spreiding van een of meerdere archeologische vindplaatsen in het plangebied.

Opmerking:

Het volledige vervolgtraject is afhankelijk van de resultaten van het vooronderzoek zonder ingreep in de bodem door middel van landschappelijke boringen. Volgens de Code van de Goede Praktijk (8.4 en verder) kan een volgende stap in het vervolgtraject pas in detail worden uitgeschreven nadat de resultaten van een voormalige stap in het vooronderzoek beschikbaar zijn. Hierdoor zijn de hier voorgestelde stappen voorwaardelijk en niet bindend.

Voorziene afwijkingen ten aanzien van de Code van goede Praktijk:

Er wordt niet verwacht dat afwijkingen van de Code van Goede Praktijk zich zullen/kunnen voordoen.

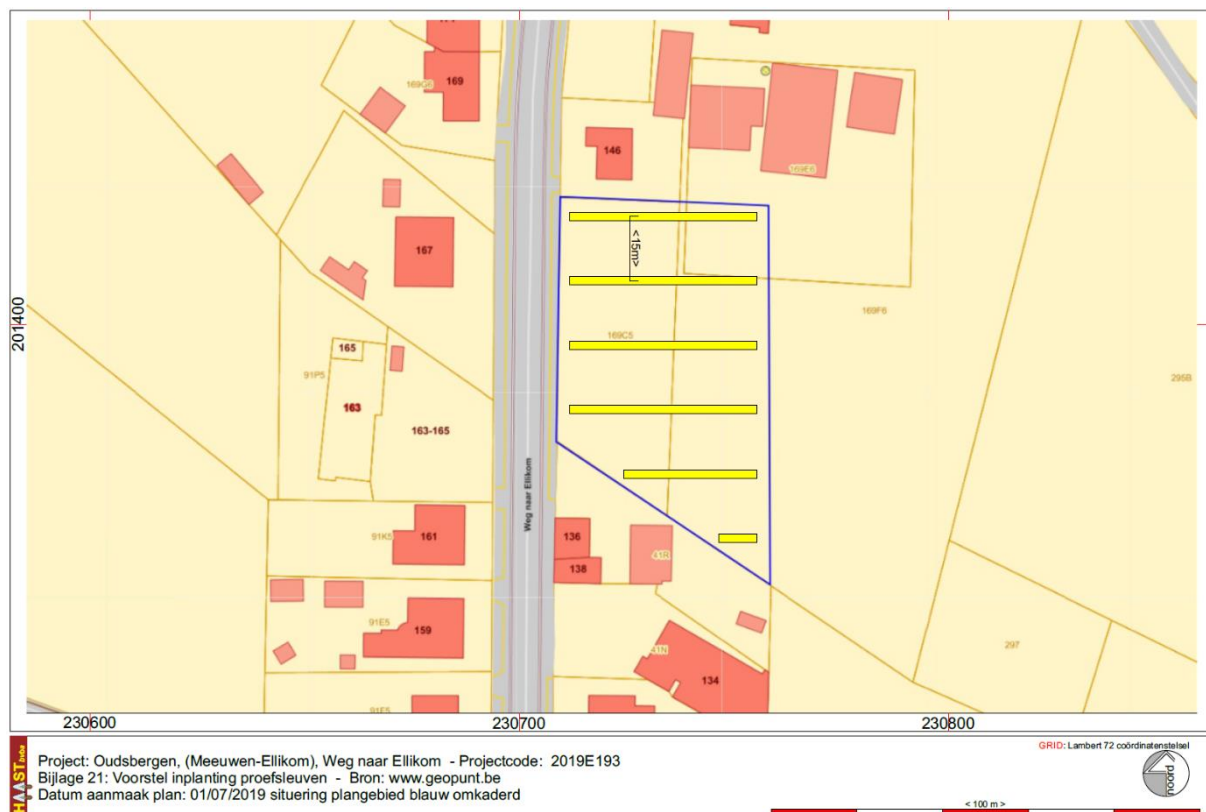

Fig. 6: voorstel van inplanting van de proefsleuven

5: Lijst met afbeeldingen

- Fig. 1: Bounding Box
- Fig. 2: Kadastraal uittreksel dd. 01/07/2019 © cadgis viewer
- Fig. 3: gegeorefereerd verkavelingsplan © LHE Landmeters
- Fig. 4: verkavelingsplan zoals aangereikt © LHE Landmeters
- Fig. 5: Verstoorte zones binnen het projectgebied.
- Fig. 6: voorstel van inplanting van de proefsleuven